

ПАРЛАМЕНТ

Аурууну жангы тюрлюсюне къажар мадарла хазырдыла

КЪМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылуунда «правительствоу сагъатны» чеклеринде республикада коронавир жукъган аурууну жайылууна къажар мадарла сюзюлдиге.

Аны ача, спикер **Татьяна Егорова** республикада эпидемиология болумга депутатла энчи эс бурганларын, ахыр эки жылда парламентарийле аны бир неча кере тинтгенлерин чертгенди. Алай вирус жангыдан кенг жайылып башлаганы бла байламлы аны кезиулю кере сюзюрге тюшгенди.

КЪМР-ни медицинасы ауруу жукъганлары саны кёбейиргине, аны «омикрон» тюрлюсю жайылганына къалай хазырланганы юсюнден саулукъ саклау министр **Рустам Калибатов** билдиргенди. 19 январьны шартларына тийишликте, ауруу жукъганла бла тубеген 4940 инсан амбулаторий къараудадыла, аланы арасында 182 сабий барды.

Бююнлюкде коронавир жукъганлары 4 госпитальда багъадыла, аланы барысында да бирге 710 саусузга жер барды, ол санда 610 жер кислород бла жалчытылыныпдыла. ИВЛ-аппаратла излемлеге тийишли тенгли бардыла.

Ахыр юч ыйыкда уа республикада COVID-19 жукъганлары саны азайганды, аны бла байламлы саусузлагъа бёлюнген жерле да 26 процентге къысартылгандыла (250 жерге). Алай эпидемиология болум биягы аманга кетсе, ала жангыдан ишлеп башларкъдыла, энтта госпитальла ачыу жаны бла мадарла да хазырдыла.

Аурууну жангы тюрлюсюню жукъганлары энчиликлерин эсге алып, диагностика лабораторияла 3865 кезиуден 5805-ге дери кючленгенди. Аны хайырындан ПЦР-тестлени бир кюннге, республиканы хар 100 минг инсанна тергегенде, 500 адамга бардырырга онг боллукъду. Бююнлюкде уа

бу ёлчем 295,3-ге жетеди (хар 100 минг адамга тергегенде).

Республикалы эм федерал бюджетледен ача бёлюнюп, диагностиканы (иммунохроматография амал бла) терк бардырган тестле сатып алыннгандыла эмда ме-

дицина учреждениялагъа юлешингенди. Министр айтханыча, аны хайырындан бир кюннге тестни бергенлени санын 900-ге дери жетдирге онг боллукъду – хар 100 минг адамга тергегенде.

Ауругъанлары саны ёсиргине къоркъуу уллу болганы

бла байламлы саусузлагъа болушлукъга юч амбулатория ачылганды. Шёндю республикада алай жети ара бардыла. Алада специалистлени жетгенлерин бла къалганларын тинтип, керек болса, бу ишге медицина факультетлени студентлерин

да къошарга белгиленди. Аны бла бирге дарманла, башха медицина керекле келтириледиле.

Медицина организациялары кислород бла жалчытуу къалай къуралганы контролдады. 2021 жылда аны асырарча мадарла этилгенди, аны хайырындан а кислородну 90 тоннасы къысыркъыда турады. Докладчы былтыр ауругъанлары саны ёсген кезиуде уа бир кюннге 22 тонна кислород къоратылганын эсертгенди.

Сёз медиклеге телеуени, кеслерине амбулаториялада къаратхан инсанланы дарманла бла жалчытууну юслеринден да барганды.

Рустам Калибатов ауругъа къажар хайырлы мадарладан бири вакцинация болганын энтта бир кере эсертгенди. Республикада дарманлы салырча 85 жер къуралганды, ала хар кюн да эрттенликде 8 сагъатдан 20 сагъатха дери ишлейди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жамауат жумушла

Тарыгъыулагъа эс бурганды, тийишли буйрукъла бергенди

Россейни Къырал Думасыны депутаты **Анатолий Бифов** республиканы инсанларыны бир къауумуну тилеклерине бла тарыгъуларына тынгылаганды. Эпидемиология болумну эсге алып, ушакъ видеоконференция амал бла бардырылганды.

Депутатха жарсыулары бла келгенге жашау болумларын игилендируню, ЖКХ-ны ишини, багъалы дарманла бла жалчытууну юслеринден айтхандыла. Анатолий Бифов аланы бир бирлерине ача болушлукъ этгенди, башхалагъа законланы ангылатханды.

Видеоконференцияга къатышханла депутатха соруула да бергенди. Ала белгили этген жарсыулары тюзетиу жаны бла буйрукъла этилгенди. Бир-бир соруула тынгылы сюзюлгенден сора, жууаплы министрволагъа бла ведомствологъа депутат эсерттиле жиберилди.

Республиканы инсанлары айтхан жумушлары тамамлауу Анатолий Бифов кеси контрольга алганды.

Басмагъа **ТИКАЛАН** **Фатима** хазырлаганды.

Билдирю

Къабарты-Малкъар Республиканы депутатларыны эслерине

2022 жылда 27 январьда Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кезиулю жыйылуу боллукъду. Ол **10.00 сагъатда** башланаркъды.

КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ШАГЫРЕЙЛЕНИУ

Кёргенлерин жаратхандыла

Кёп болмай КЪМР-ни Правительствоуну Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, экономиканы айнытуу министри **Ра-**

хайланы Борис ишчи жолоучулукларыны кезиуде Чегем райононда болгандыла. Аны чеклеринде ала муниципалитетни баш-

чысы **Юра Борсов** бла бирге Экинчи Чегемде юй къанатлылары энтинден аш-азыкъ продукция жарашдырган предприятияны да жоклагъандыла, деп билдириледи муниципалитетни пресс-службасындан.

Бююнлюкде мында жылга он минг тонна эт жарашдырырга, аны бла бирге бийик технологиялы оборудованианы хайырындан жоуден аслам продукция чыгарырга онг барды. Предприятие жалгъан къошакъла этилмеген, ГМО-су болмагъан таза эм каче-

стволу продукциясы бла белгиледи. Ол себепден аны продукциясына тыш регионлада да уллу сурам барды. Производства иш хакъны орта ёлчмеми 30-33 минг сомга жетеди. Цехле толуу кюч бла ишлеп башласала

уа, иги кесек адамга жангы ишчи жерле къуралыкъдыла. **Сергей Говоров** бла **Рахайланы Борис** кёргенлерин жаратып иги багъа бичгенди.

КУРДАНЛАНЫ **Сулейман**.

ЭСЕПЛЕ

Кёп элге хайыры тиеди

Былтыр бардырылган «Эл тийрелени комплекс халда айнытуу» деген къырал программаны биринчи эсеплерин Россейни Эл мюлк министерствосунда чыгаргандыла.

Аны бла бирге быйыл не зат этилге тийишлисин да белгилегенди. Кенгешни РФ-ни эл мюлк министрине биринчи орунбасары **Оксана Лут** бардырганды. Анга видеобайламлыкъла халда КЪМР-ни эл мюлк министрине

орунбасары **Тимур Вадахов** да къатышханды, деп билдиргенди министрвоуно пресс-службасындан.

Саулай айтханда, былтыр бу программага 81 субъект къатышханды. Аны хайырын 6,6 минг элде жашаган эки миллиондан артыкъ адам кёргенди. Бурунгу жылдан башлап айтханда уа, быллай тийреледе сегиз миллион адамны жашау болумлары игиленгенди.

«Бу къырал програм-

ма андан ары кюч ала барады. Былтыр анга къатышхан элени саны кёбейгенди. Ол а этилген мадарлагъа элчилени жанындан сейир уллу болганын, ол бары да иги хайыр келтиргенин туура этеди. Аны себепли министрво быйыл программаны къыйматлыгын кючлендируу бла юрештирикди», - деп чертгенди **Оксана Лут**.

Озгъан жыл бу программаны чеклеринде 40,7 миллиард сом

багъасы мадар этилгенди. Аны хайырындан къадар социал эмда инфраструктура проект тамамланганды, льготалы ипотека кредитле берилгенди, жашау журтла эмда жолла ишленгенди, жангы ишчи жерле къуралгандыла. Къабарты-Малкъарда Солдатская эмда Пролетарское элде таза суу бла жалчытуу объектле хайырланууга берилгенди, Къашхатауда орта шолгъа бла Маданият

юйге тынгылы ремонт этилгенди, экинчисине эки автобус берилгенди.

Дагыда Пролетарское элде орамлада чыракъла орнатылгандыла, орта шол да жангъртылганды. Солдатская станицада уа мектепни къурулушу башланганды. Ол быйыл битерикди, кесинде да 140 сабийге жерле боллукъдыла. Саулай айтханда, республикада бу программаны чеклеринде былтыр 151,4 миллион сом багъасына мадар этилгенди.

УЛБАШЛАНЫ **Мурат**.

ЭСЕРТИУ

Телевизорга къараучулагъа бла радиогъа тынгылаучулагъа

Республиканы теле-радио сетини филиалы – Къабарты-Малкъар Республиканы РТПЦ-сы – Нальчикде 31 январьдан москва заман бла 02:00 сагъатдан башлап 11:00 сагъатха дери теле-радиобериуени оборудованиасына профилактика халда къараллыгын юсюнден билдиреди.

Ол белгиленген заманын ичинде бу радио эмда телепередат-

чикле ишлерик тойюлдюле: РТПС-1, РТПС-2, 1 КБР («49-чу канал» (Мир), «Радио России», «Вести FM», «Маяк», «Мир», «Радио Вера», «Радио КБР»).

Къабарты-Малкъар Республиканы РТПЦ-сы телевизорга къараучуладан бла радиогъа тынгылаучуладан этиллик чырмаула ючюн кечгинлик тилейди.

Бахсан муниципал районну Исламей элини жеринде къутургъан ауруу болгъан мал ачыкъланганы бла байламлы чек салыу (карантин тохташдыруу) мадарла этиуно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны БУЙРУГЪУ

Бахсан муниципал районну Исламей элини жеринде къутургъан ауруу болгъан мал ачыкъланганы бла байламлы эмда Россей Федерацияны «Ветеринарияны юсюнден» 1993 жылны 14 майында чыгарылган 4979-1 номерли Законна, Россей Федерацияны Эл мюлк министерствосуну «Аурууладан сакълануу, аланы тохташдыруу, карантин кийриуно эмда аны тохтатуу, къутургъан аурууну сылтауну кетериуно, ол жайылмазча этиуно эм аллай башха жумушлары тамамлауу ветеринар жорукларыны къабыл кёруюно юсюнден» 2020 жылны 25 ноябринде чыгарылган 705-чи номерли буйругъуна, Къабарты-Малкъар Республиканы Ветеринария управлениясыны башчысыны 2022 жылны 14 январьдан 38-02-06-28-чи номерли кёргюзтуюне тийишлиликде эмда къутургъан ауруу жайылмазча этер мурадта:

1. Къутургъан мал ауруу Бахсан районну Исламей элини Евгажуков атлы ораманы 186-чи номерли мекамында къуралган энчи болушлукъчу мюлке чыкъганын тохташдырырга.

2. Бу буйрукъну 1-чи пунктунда кёргюзтулген тийреде быллай ишлени бардырырга эркин этмезге:

ырахын, аурууга хорлатырыкъ маллагъа багъаргъа;

производство (технология) жумушла бардыргъан, ол санда ырахын маллагъа къарагъан адамладан, Россей Федерацияны Къырал ветеринар службасыны системасына кирген органланы бла организацияланы специалистлеринден эмда къутургъан аурууну сылтауну кетериге чакъырылган персоналдан, дагыда къутургъан ауруу чыкъган тийреледе жашагъанлада неда болжаллы халда тургъанладан башхаланы ол тийреге ётерлерин;

ырахын малланы соярга келтирирге эмда малла союлган жерлеге неда аллай ишлеге деп къуралган пунктлагъа элттирге (къутургъан ауруудан дарман салынган ырахын малланы санамай);

ырахын малланы башха жерге кёчюрюрге эмда айырырга;

харам болгъан малланы терилерин сыдырырга;

ырахын жаныуарланы ууда ёлтюрюрге (аллай жаныуарланы санын керекли ёлчмеде тутар мурад бла ёлтюрюню санамай).

3. Къутургъан ауруу чыкъган жерни тегерегин, андан 500 метр узаклыккъа, къоркъуу тийреге санарга эмда чек салырга.

4. Бу буйрукъну 3-чу пунктунда кёргюзтулген тийреде быллай ишлени бардырырга эркин этмезге:

ярмаркаланы, кёрмючлени къуаргъа, сатыу-алуу этерге эмда ырахын малланы бир жерден башхасына кёчюрюрге, аланы бир жерге кёп санда жыртырга;

ырахын малланы соярга келтирирге эмда малла союлган жерлеге неда аллай ишлеге деп къуралган пунктлагъа элттирге (къутургъан ауруудан дарман салынган ырахын малланы санамай);

ырахын кийик жаныуарланы зоопаркка элтир ючюн тутарга.

5. Бу буйрукъну 2-чи эмда 4-чу пунктларында тохташдырылган чек салыу мадарда (карантин) Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны аланы кетериуно юсюнден буйрукъу чыкъгынчы кюч алганлай турадыла.

6. Къабарты-Малкъар Республиканы Ветеринария управлениясы Бахсан муниципал районну жер-жерли администрациясы бла бирге къутургъан ауруу чыкъган сылтауну кетериу жаны бла мадарла жарашдырырга эмда аланы толтурурга борчул этиледи.

7. Бу буйрукъ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**

Нальчик шахар,
2022 жылны 14 январы,
№5-ПГ

Бюгон Россейли студентлени кюнюдю

Сабийлик муратларына элтген ышаннгылы атламла

2 бет

Къабарты-Малкъар Республиканы 100-жылпыгына

Биринчилени къыйын, алай а унутулмазлыкъ жоллары

Республиканы тарыхында комсомол биригууени къошумчулугу къаллай бир уллу болганыны юсюнден къайтып-къайтып айтырчды. Бютюнда ол биригууле биринчи къуралган заманлада.

3 бет

Следствие управление

Ёксюзлени къайтгысын кёре

4 бет

Аурууну жангы тюрлюсюне кыажу мадарла хазырдыла

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Дарманы уруну коллективлеге, инсанланы юйлерине барып салдырырга уа 58 бригада кыралганды.

Быйылны 17 январыны шартларына кере, республикага вакцинаны 432 355 дозасы келтирилгенди. Вакцинацияны план кёрюмдюрлерди 47,9 процентте толтурулгандыла, бу жаны бла мадарла андан ары этиледиле.

Жыйылыуда Потребительлени эркинликлерин сактау эм халкыны ырахматлы жашауун жалчытыу жаны бла федерал службаны КъМР-де Управлениясыны башчысы **Жирослан Пагов** да сёлешгенди. Ол республикада коронавирусту «омикрон» тюрлюсюне жайылганы ачыккланганын билдиргенди.

20 тинтиуден сора 9 инсанга жангы штамм жукъганы белгили болганды. Хар кюнден да аланы саны ёсюп барады. Сёзге, 20 январьда жангы штамм 11 адамда табылганды. Жарсыуга, аладан бири да вакцина салдырмаганды.

«Омикрон» жукъганы арасында госпитальга жатдырылгандыла кеп болмазла деп ышанабыз. Алай «дельта» бла ауруганланы саны энтта кедю, аны ючюн хазыр болурга керекди. Аны бла бирге ОРЗ эм кесекле тийгенлени саны да ёседи, аны ючюн коронавирусту бла аланы араларын айырырга керекди,- дегенди ол.

Депутатланы докладчылау соруулары кеп болганды. Татьяна Егорова коронавирусту жукъган адам бла тюбегенге ПЦР-тестни нечча кюнден берирге кереклисин билдиргенди.

СПИД-ге эм жукъган ауруулауа кыажу араны баш врачы **Марина Иванова** инсанга ОРВ неча COVID-19 жукъганын айырырга кыйын болса, багынуу экине да жараган дарманладан башлаганларын билдиргенди. 4-5 кюнден а саусузуна КТ-тентулеге ашырадыла. Андан сора диагнозуно тюз токташдырырга, багынуу башларга онг болады.

Тестни кычан берирге кереклисин юсюнден со-

рууга жууаплай, Иванова аурууну шартлары болмасала да, тест коронавирусту жукъганын бла кыалганын тюз кёрюп тюрлюсюне чертгенди. Инкубация кезиу а бирча туйюлдою - «дельта» 5-7 кюнден, «омикрон» а 2-3 кюнден ачык боладыла.

Парламентни Билим берии, илму эм жаш телюну ишлери жаны бла комитетини башчысы **Нина Емузова** ауруу сабийлеге

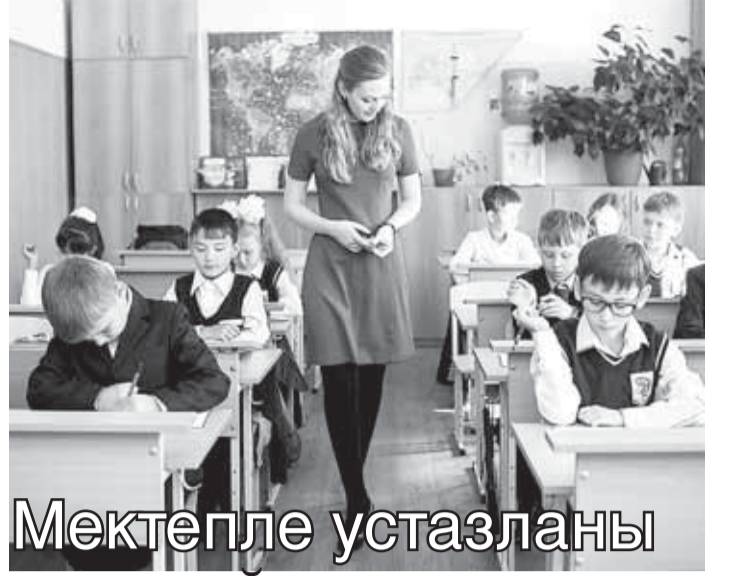
жукъса, аны билим берииуу организациалауа белгили этиуно юсюнден айтханды. Жирослан Паговну билдиргенине кере, жорукълауа тийишлиликте, тестни бардырып, аны лабораторияга жетдирирге 24 сагат эмда медицина тинтиулени бардырырга да алай бир заман кыоратылады. Битеу шартла Госуслуги порталда басмаланандыла. Класса сабий ауруса уа, школчула

ангылатыну тирилтирге кереклисин да эс бурулганды. Парламентарийле жууаплы органлауа эсертюлени кыабыл кёргендиле. Президиумну жыйылыуунда уа башха соруулауа да кыаралганды. «КъМР-ни административ бузукълыкъланы кодексине тюзетиуле кийириуно юсюнден», «Инсанла гаражны эм ол орнатылган жерни сатып алганды бир-бир соруулары бир низамга келтириуно юсюнден» республикалы законланы проектлери сюзюлгендиле. Ала сейирлери болган органланы кыаруларына берилгендиле. Тынгылы сюзюлгенден сора законопроектле Парламентни пленар жыйылыууну кыарууна берилдикдиле.

Депутатла экономикада, социал сферада жетишимле болдурган инсанланы КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасына бла сауыгалалуу юсюнден оюнуу кыабыл кёргендиле.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Программа

Мектепле устазланы сакълайдыла

Быйыл Кыбарты-Малкыарны элперини школларында «Земский учитель» программага кере, физика, математика, орус эм инглиз тилден устазла урунурга онг табарыкдыла.

Программа былтырдан бери ишлейди, быйыл аны хайры бла жети устаз Элбрус, Чегем, Май, Прокладна, Терк эм Зольск районлада урунуркыдула. - дейди КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш телюно ишлери жаны бла министрини орунбасары Екатерина Мисостова.

Педагоглары Огъары Бахсанда, Сармаково, Прималка, Жангы Хамидие элде да сакълайдыла. Екатерина Мисостова айтханды кере, бу айны онусунда конкурс башланганды, алай алыкыа киши завка бермегенди. Былтыр анга 40-45 жыллары болган сегизеулен кыатышханды. Аланы барысы да, ишке орналып, биришер миллион сом кюллу болгандыла.

Эге сала айтсакъ: «Земский учитель» программа РФ-ни Президентини башламчылыгы бла былтыр «Билим берииу» миллет проектни чеклеринде ишлеп тебиргенди. Анга 55 жыллары толмаган устазла кыатышырга боллукъдула.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Тапандырыу

Черек жагъаланы кючлейдиле

КъМР-ни Табийгъат байлыкълэ эмда экология министрствосундан билдиргенлерича, Май районда федерал маганалы череклени тазалап, теренирек этерча кыабыл кёрюлгенди. Адамланы саулукъларына эм миолклерине да заран салмазына себеп боллукъдула.

Ол санда Александровская бла Октябрьское эм Котларевская станицаланы кыатларында Терк эм Черек суулары жагъаларын кючлеу жаны бла ишле башлангандыла, аланы он энчи техника тамамайдыла.

Май районда сагынылган ишлени эрттеден бери бардырырга керек эди. Алгъадан этилген мадарла суу кетюролгенде адамланы саулукъларына эм миолклерине да заран салмазына себеп боллукъдула.

Тапныу

Табийгъатны сакълауу

Жеттеланы Хусейинни жашы Аскер 2011 жылда Бедикде орта школну бошаган эди. Андан сора ана кыарындашы Езденланы Тахир бла тау жайлыкълэда кыойла кютюп турганды. Ол себепден малны бек сюеди. Ол ишде кеп жыл урунур акылы да бар эди.

Болсада жашуа кесича ону этгенди. Жашха ол ишин кыоюп башхасына кечерге тюшгенди. Биогонлюкде ол «Приэльбрусье» миллет паркда урунады. Кыруган неча кыар, жел аудурган тереклени кесип кетереди, кийик жаныуарлауа туз салады. Андан сора да, кеп жумуш тындырады.

Таматала Аскерни ишлегени жаратадыла, хар заманда атын юлгоге айтадыла.

Мындан арысында да кеп жылланы бет жарыкълэ урунунс.

БИЮГОН РОССЕЙЛИ СТУДЕНТЛЕНИ КЮНЮДЮ

Сабийлик муратларына элтген ышангылы атламла

Къайсы миллетни да тамблагы кюню – ол аны биюгонню жаш телюсюдо. Бусагъатда жер-жерледе окууп, билим ала, аслам тюрлю усталыкъланы жашырыныкъларына тюшюне турган жашларыбыз бла кыаларыбыз ёз халклары бла бирге кыаралны айныууна, жамауатны тамблагы кюню ышангылы, ырахатлы да болуруна кыошумчулукъ этерикдиле.

Инжилгенлени, жарсыуга, дуняларын алышханланы, ёлюмюно бла жашауун арасында турганланы кёргенди. Андан бери жашаууну башха тюрлю сөзгерге юйренгеннин, аслам затха кёз кыараны ёзгергендин да жашырмайды. Коронавирус кесине да госпитальдагыла болушхан кезиунде жуугуп, ауруган да этгенди.

Медицинаны сайлап, аны бла бирге илму бла да жетишимли кюрешгенлерибизге не заманда да хурметибиз уллуду. Гелястан улу да кесини усталыкълэ бла байламлы жолун бу халда бардырырга излегенин белгилерге тийишлиди. Ол врач жаланда саусулауа болушлукъ этгени бла чекленип кыалмай, ишинде эслеген, ачыкъланган сейир затларын, кесини сынамын кыагытха да тюшюрюню тюзге санайды.

«Медицина, бирси бёлюмле да биюгонлюкде бир жерде туруп турмайдыла. Ала айный, аслам зат кыошула, тюрлене да барадыла. Аланы илму кёз кыарам бла тинтенинг а сени кесинги профессионал даражангы ёсдоруну бла бирге кыайсы эте да энди атламларын эди башлаган жаш специалистлеге себеплик боллукъдула. Усталыкъланы юсюнден сагынсакъ, адам сайлаган заты бла байламлы бир кесек, орусча айтсакъ, фанат окуямы болурга керекди дергим келеди. Алайсыз ол тийишли профессионал даражага да жетишсалыкълэ туйюлдою деп сунама,- дейди кеси уа.

Студент жашны илму бла кюрешгенине дагыда мушларыны, аш-сууларыны, кыонакълэ байлыкъларыны ислеринден да иш жазып, Москвада бардырылган Окуучуланы халкыла аралы тинтиу-излем конкурсларына кыатышханды. Сегизинчи класска жюрюген Ибрагим кыаралыбызны ара шахарындан алай даражалы эришиуден биринчи жерни алып, диплом, майдал бла да саугаланды.

Ибрагимни башчысы **Нина Емузова** ауруу сабийлеге жукъса, аны билим берииуу организациалауа белгили этиуно юсюнден айтханды. Жирослан Паговну билдиргенине кере, жорукълауа тийишлиликте, тестни бардырып, аны лабораторияга жетдирирге 24 сагат эмда медицина тинтиулени бардырырга да алай бир заман кыоратылады. Битеу шартла Госуслуги порталда басмаланандыла. Класса сабий ауруса уа, школчула

Аннан сора да, сагынылган базалауа тюшген натыла бла тыш кыараллы студентле, аспирантла хайыранчыра онг болады.

Гелястан улу уа бусагъатда биюгонда кыйиматлы тема – коронавирустан ауруп бошагандан сора адамны саулугун игилдендирюу не халда болурга тийишлиси бла кюрешеди. Таза хауа, витаминле, агъач тирилеринде неча паркда солуу эмда жюрюк, тенгиз, табийгъат, жарыкълэ сагышла – ала

диле. Андан сора да, сагынылган базалауа тюшген натыла бла тыш кыараллы студентле, аспирантла хайыранчыра онг болады.

Гелястан улу уа бусагъатда биюгонда кыйиматлы тема – коронавирустан ауруп бошагандан сора адамны саулугун игилдендирюу не халда болурга тийишлиси бла кюрешеди. Таза хауа, витаминле, агъач тирилеринде неча паркда солуу эмда жюрюк, тенгиз, табийгъат, жарыкълэ сагышла – ала

барысы да бу кыйын инфекциядан кыуулганауа арда кыаруларын жыркъа иги да жараганларын белгилейди.

Аннан сора да, ол бизни окуу юйюбюз Ставропольдагы кыарал медицина университет бла биргип, жаланда бешле алып окууган студентлеге кыатышырга эркинлик берилген илму конференциялауа хар айдан кыатышханлай айтханды. Анга илму иш бла кюреширге жол кёрюзтген эмда аслам затха тюшондорген преподавательлери Фатима Валерьевна Шаваевага (медицина факультетни деканыны орунбасары), Ирина Карнеевна Тхабисимова (битеуло врач хазыркы эмда медицина реабилитация кафедраны башчысы), Ачабайланы Айшат Борисовна, Лаура Залимгериевна Шауцуковага (саулукълу эмда патологиялы физиология кафедраны доцентни) да ыразылыгын билдиреди.

Ала ангылауарын бир студенттен да аймагъларын, окуурга-билирге сюйген а тышына кетмесе да, кеси бизни вузузда даражалы, белгили преподавательлерибиз барлыкъларын, аланы сынамынлариндан да кеп затха юйренирге боллукъду айтханды.

Айхак да, Ибрагимни бош заманы алай кеп кыалмайды. Дерслеринден тышында ол асламысында илму жангычылыкълэ, инсанни бир маганалы, сейир да затха тюшондорлюк армалауа заманын тас этерге сюймейди. Театрны, музыканы да жаратады.

Аны сейирге кыалдырган а табийгъатны тамашалыгыды. Ол ариулюк адамга солургъа, жангы кюч алып, илхамдан да толуп ишлеп башларга учундургананы юсюнден хапарлайды. Грецияда, Тюркде болганында бирси халкъланы культураларына, жашуу турмушлары аслам зат алада башха тюрлю болганы да кеслерине эс бурдурмай кыоймаганла-

рын айтады. Андан сора да, анга Россейни сейир тарыхлы шахарларына барып солугъан да кёзюно кыуандырганы бла бирге кыаралына, тугъан журтуна сюймеклик сезимни кючлегенин белгилейди.

Дагыда ол назмула жазады. Инглиз, тюрк тиллеге профессионала даражада юйренеди. Биюгонлюкде ол ышан – тыш кыараллы тилени билиу – жашауда кереклисин чертеди. Ол ана тилинде шатык сөлешенин да белгилерге, аны юйреткенлеге да ыспас этерге тийишлиди.

Ушагыбызны кезиунде биюгонню жигитибиз Бабуент элде жамауат арасында сыйлары-намыслары жюрюген Туменланы Ибрагим (жаннетли болсун) бла Бёзюланы Сакинатны тудукълары болганы да билгенбиз. Айхак да, тугъан элимде алай хурметли адамланы, ала уллу юйорню халал кыйимларны бла ёсдюрюп, юлгюлю болуп жашаганларын билгимин себепли, Ибрагим алай аппасыны-ыннасыны юйретилерине таянып ёсе, алай ариу жол бла барлыкълэ аз да ишеклик жогъду.

Ол дагыда атасыны анасы Гелястанлыны (Соэайланы) Шахарыну ариу сёзле бла эсгереди. Сабийлиги аны кыатында озганын айта, халкълыбызда аппала-ыннала не ишден да артха турмай, жаш телюню чыныгырга юйретгенлерин тюзге санайды.

Кертиди, Ибрагим алыкълэ студент эсе да, аны усталыгына кёз кыарамы, окууунда, илму жаны бла да этген жетишимлери тамблагы кюнде белгили врачларыбызга дагыда кыошулур деген умутубузну кючлейди. Ол окууун, хунерин ёсдюрюрге, сынамын жыйышдырырга тыш жерлеге окууна барса да, алган билимин кесибизде хайыранчы акъыллады. Аны не жаны бла да келлендиргенлей турган анасы Туменланы Маржаннага да ыразылыгын билдиреди.

МОКЪАЛАНЫ Зукура.

Пенсия фонд

Пособияла кыалай теленирикдиле

Эсигизге салайыкълэ, 2022 жылны 1 январындан башлап социал кыоруулау жаны бла органланы юслери бла бирлген телюлени талайы Пенсия фонда ётдюролгендиле. Аланы инсанланы беш кыаууу алады: сабийле ёсдюргенле, алай бир жерде ишлемегенле; радиацияны хатамы жетгенле; политика репрессияладан сора реабилитация этилген адамла; медицина эсертюлеге кере транспортары болган сакатала (саусуз сабийле); пенсия телюлерин фонд берген аскерчиле эм аланы юйорлерини келечилери.

Фондну регионда бёлюмюнден билдиргенлерине кере, январыны ахырында дерли белгиленген социал болушлукълэ толу ёлчменинде теленирикди, аны 9948 адам аллыкълдыла. Бу ишлеге 76 978 500 сом бёлюнгенди. Ахча Россейни почтасыны эм кредит организациаланы юсю бла берилдикди.

Эс буругъуз, бу телюле болжалдан алгъа этиледиле. Низамга кере ахча январь ючюн февральда, февраль ючюн мартта аллыкълдыла.

Фондха ётдюролген пособияланы юслеринден толу хапарны аны энчи сайтында бла аны социал сетельени бетлеринде эм **8-800-600-01-84** телефоннга сёлешип билдирге боллукъду.

АНГЫЛАТЫУ

Тюкенде багъала терс жазылып эселе

Бирде тюкенде абери сатып алсан, арда кассада берилген чекде аны багысы башха болганын эслейсе. Алай заманда не этерге боллукъун Роспотребнадзору Кыбарты-Малкыарда Управлениясында ангылатхандыла.

Сатыучу алыучуга товарыны багысын жик-жиги бла айтырга керек болганыны юсюнден Россей Федерацияда хайырлануучуланы эркинликлерин кыоруулау жаны бла закондуствода бек ангылашынулу жазылады. Анга кере кыайсы тюрлю товар да болсун, аны юсюнде багысы жазылып болурга керекди. Адам а анга кыарал, онгунда неча оюмуна кере аны алырга неча алмазга онуу этеди. Алама десе, ол багыны телерге борчулду.

Алай башында айтылганыча, сиз чекде багъа башха болганын эслесеги, эм алгъа товарны юсюнде жазылганын суратха неча видеога тюшюрюгюз. Кесин да тюкенни келечиси кыатыгызда болуп алай. Арда даулаш чыкса, суратны шапат-

лыкълэ кёрюзторге боллукъду.

Алай этгенден сора сатыучуга дау этиги. Биринчиден, тюкенни келечисине ишни болганыча айтгызы. Ол аны дурус кёрмесе – кыагытха жазып бермиз. Анда уа, РФ-ни Граждан Кодексини 1102 статьясына тийишлиликде, товарны юсюнде багыны бла чекде кёрюзюлгенни башхалыкълары сизге кыайтарырга керек болганын ангылатыгызы. Неда товарларын ортха алып, ахчагызыны кыогуу-узга тутдурурга борчул болганынын (2300-1 номерли (07.02.1992) законну 12-чи статьясыны 1-чи пункту) эсге салгызы.

Тюкенчи аланы барын да сансыз этсе, алыучу сюдге барырга неча тийишли органлауа сёлешип, организацианы административ жууапха тартырга эркинди. Сиз быллай затха тюбеген эсегиз, экили бола да турмай, Роспотребнадзорга барыгызы.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Бабаланы Азорну кызы Сурат аладан бири болганды. Аны хапарын иги көсөк жыл алгач мен КЭМР-ни тиширүүлө советини таматасы Раиса Шоровадан эшиткен эдим. Ол, жашыны аты Нарт болганын айта, анга «Кыйын атам кызын атын атын атагандыла. Нарт деп, бир да аламан адам болганды, кырал жумушлагы кыатышхан. Жашлай кеткенди. Юй бийчеси уа таулу тиширүү

чула болургыа юйренгенбиз. Окчуу шахарчыкыда бизни маданиятка, иш келүү бо- лургыа юйреткенди. Тигуу этгенбиз, аш хазырлаганбиз, спорт эришуулеге тири кы- тышанбыз. Окчуу а биринчи жерде эди, кыйын болса да, кыуанчлы. Биз билим алыргыа итингенбиз, ол жол бла барганбыз...», - дегенди эсгериулеринде. Ленини окуу шахарчыкы- да ары дери реальный

Ол Спартакны атын жюрют- кенди, ары алтмыш беш сабий киргенди. Алай бла, Ленини окуу шахарчыкыда окуй турганлай окчуна. Сурат пи- онерле бла ишлегенди. Аны вожатый этгенлери аны кесине, сабийлеге да онг бергенди не жаны бла да. Ала бирге көп заман этдюргенди. Жангы кыралны идеологиясына көре юйренгенди. Онтөрт жылында Суратны Москвагыа комсомолну же-

бла ишлеу болганды. Ол көп затха жетишкенди. Республи- каны пионерлери жыйган те- мирден бла заём кыагытпадан эки аэроплан ишленген эдиле. Сурат баш иеси Нарт Кашежөв бла (Зольск) районнга кетип, анда жашаган заманда, Нарт Шахимович анда партияны райкомуну биринчи сектарыны кыулуугунда эди, ол аэроплан- ла Бештауда көкге көтюрюлгөн- ди. Аланы бирини юсюнде «Красная Балкария», бирсини

Мадина Нартовна дочь каб. 1934 Руслан Нартович сын каб. 1937 Мадина Нартовна дочь каб. 1940 Фати свекровь каб 1880 Нарт Шахимович (Шахимович) муж каб. РККА.

Ала Кыргызстанга тыш- генди. Анда Сурат устаз- лык этип турганды. Ата журт- ха кыайтханда, ол бир кыуум заманы профсоюзлада ишлеп турганды. Кыйынлары аны бек сыйгенди. Мен башында сагынган Раиса Чуранова- на айтханга көре, белгили поэт Инна Кашежева Суратны кыйыны Иналны кызыды. Ол, бери келсе, Суратны юйюнде жашаганды. Сурат да, ын- насы Фати да аны адамлык кырамына, анга ата журтну сыйдорюуге көп юлюш кыш- хандыла. Поэтни атын айтханы- бызлай, ол жазып, музыкасын а композитор Билал Каширгов этген «Возьми меня в Бал- карию» деген жыр тышеди эсибизге. Ол назму Инна Ка- шежеваны «Волный аул» деген китабында басмаланганды биринчи. Композитор аны анда тапханды.

юсюнде уа «Красная Кабарда» деп жазылып эди.

Ала эннише тышгенде, тө- гөрдөктөн алган халкы алага кыуанчлы тыбегенди. Аланы араларында, айхай да, Сурат да болганды. Лёт- чикле, ким сөө эсе да, ала бла бирге көкге көтюрюлгөргө болуктуу дегенлеринде, Су- рат этгенди ала таба биринчи атам. «Кыагынагынг болуп турганлай, кыйыны бараса?» - деп, аны артка тартханла- рында да, тохтамаганды. Ол, кюмюш бетли аэропланга ми- нип, Нальчикни башында учуп кыайтханды.

Айхай да, Улуу Ата журт уруш бузган эди Суратны, Нартны да көп умутларын. Ала жаланда сегиз жыл жашагандыла бир- ге. Нарт, броно да болуп тур- ганлай, урушка кетип, анда 1942 жылда ауушханды. Сурат а юч сабийи, Мадина, Руслан, Мая бла кыалып, кыйыны анасы Фати бла бирге жашап турган- ды. Тауулан кечюргенде, аланы да Нальчиктен алып кетгенди. Архив кыагытпада былай жазылып турады: Сурат Азорновна гсж (юйор тамата) балк. 1910

Жыр кимге аталганыны юсюнде көп тюрлю оюмла жюрюйдюле. Философия ил- муланы доктору, профессор Эфендиланы Салих, көп тин- туле да бардырып, Инна Ка- шежевага атап, конференция этгенди, ызы бла китап чыг- арганды. Ол белгилегенге көре, жыр Сурат бла экиге ай- ланган Ханйини кызы Эфен- диланы Соняга аталады. Соня, немис тилни устазы, Кышхатауну школуну ди- ректору болуп турган Чечен- ланы Шахангерийни жашы Ма- мильни юй бийчеси эди. Инна Кашежева алада кыонакыда бола турганды. Ма алай бир келгенди, ала Чирик келдеде болганларында жаратылган- ды бу жыры тизгинлери. Халкыбызны эсли кызы, кыйыны юнюнде аны биргесе болган Бабаланы Сурат а 1997 жылда ауушханды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат

Кыабарты-Малкыар Республиканы 100-жылпыгына БИРИНЧИЛЕНИ КЫЙЫН, АЛАЙ А УНУТУЛМАЗЛЫК ЖОЛЛАРЫ

Республиканы тарыхында комсомол биригулени кышумчулугу кыаллай бир уллу болганыны юсюнден кыайтып-кыайтып айтырчады. Бютюнда ол биригуле биринчи кыуралган заманда.

болганды, бир да ариу, керти адам. Не тюрлю кыайгыбыз бла да биз, жаш келинге, анга барганбыз. Ала жашуу жол- ларын комсомолдан башла- гандыла», - деген эди Раиса Чурановна.

Сурат 1910 жылда (бир жер- де уа 1912 жылда) тууг- анды деп жазылады архив кыагытпада. 1920 жылда , атасыз, анасыз кыалганда, аны Долинскде сабий юйге бергенди. Андан ол Ленин- чи окуу шахарчыкыга кел- генди. Ол ачылган заманы, ала ары кыалай келгенди да унутмаганды Сурат. Ол: «1924 жылы аллында бизни, бир ненча кызыны, Шипшев князны юйюне келтирген эдиле. Ол юй Бульварный (бусагытта Шогенцовок аты) орамда болганды. Алыктын а класс кюреш тынып кыла- маган эди да, кыайгылы жашаганбыз. Аскер форма кийгенбиз, жашла - шинелье бла фуражкала, кызыла уа - кыара палытола бла кепкала. Аскер хазырлыкыга көп заман бөлүнгенди, биз строй бла жюрюп, жыр айтханбыз, ушкок атаргыа, уста марау-

училище болганды. Анда кыалайы адамланы сабийле- ри окууганлары белгиледи. Жаланда Малкыарукыла Дадаш келтирип. Бир кыуум элли жаш болмаса. Биринчи жылда ары келгенге, онеки жаш бла жети кыыз. Сурат, Со- зайланы Полина, Гергокыла Бази да ичлеринде болуп, ол мекыны (бусагытта меди- цина факультет) подвалында классла кыурагандыла. Ар- та да ала кеслери зор бла кирип алгандыла башында кеслери окуурча отууну. Анда кызыла комсомолга да киргенди. Сурат ол шахар- чыкыда педагогика техникуму бошаганды. Не иште да тири кыатышкан кызыны Комсомол- ну обкомуну чакыргандыла ишлерге. Бир кесекден а об- ласть комитетни келечисине айыргандыла. Ол Шимал Кавказ райкомуну да келечиси болганды. Суратха онтөрт жыл бол- гында (1924 ж.), аны бла Роза Калмыкованы комсомол- ну область комитетини кыра- мына айыргандыла. Ол жыл Кыабарты-Малкыарда биринчи пионер отряд кыуралганды,

тинчи съездине ийгенди. Ба- баланы Сурат анда партияны Москвада комитети В.И. Ленин ауушханлы эки жыл болганын белгилеген жыйылыгыга кыа- тышханды.

1925 жылда Владикавказда миллет областыны биринчи спартакиадалары болганда, Гергокыла Бази секириде, ядро тюртоуде, диск атыуда да биринчи жерге чыккыганды. Физкультураны краевой совети аны алтын жулдуз бла саугыалаганды. Экинчи жерге чыгып, кюмюш жулдузгыа уа Бабаланы Сурат тийишли болганды.

Дагында эки жылдан ол Мо- сквада Шаркы тиширүүланы жыйылыуларына кыатышхан- ды. Ол заманда аны биргесе республикадан бир кыуум адам болганды, ол санда Төппеланы Къаний, Мусука- ланы Захират да. Эки ийык тургандыла ара шахарда ала, Клара Цеткиннге, Надежда Крупскаягыа да тыбегенди- ле, Москваны заводларында, фабрикаларында да болган- дыла.

Обкомда Суратны иши пио- нерлени тюз ызгыа алыу, ала

ОНГАУРУУ

Аграрчылага танг болушлук

Кыабарты-Малкыар Респу- бликада агропромышлен- ность комплексни айнытууга былтыр кырал 2,5 миллиард сом кыоратханды. Субсиди- яланы асламысы (2,4 мил- лиард) федерал бюджетден берилгенди. Кеси жанындан республика да 120 миллион сом бөлгенди, деп билдир- генди регионун Эл мюлк министрестрвонундан.

Бу ахча малчылыкыда, би- тимчиликте ишлеге жибе- рилгенди. Ол санда инве- стициялы кредитлени юсю бла кыоранчланы жабаргыа да. Дагында гитче мюлкле- ре, эл мюлк кооперативлеге билеклик этилгенди, элдеде тийрелени айнытууга да эс бурулганды. **ОМАРЛАНЫ Мурат** хазырлаганды.

Хунерлилик

Агачха жан салган Жагыфар

Кыашхатаудан Гуппойланы Келлетни жашы Жагыфар агачха жан салган, кыолдан уста адамды. Тереклени көп тюрлюлеринден: чертлеуоктен, эменден, чинардан да юйде жюрютулген адырланы, башха керекли затланы, табийгы- тыны, жаныуарланы да суратларын ишлейди. Алагыа кыара- санг, ала бек уллу хазна болганын көресе. Жагыфар хар ишин да уллу көл салып тамамлаган адамды. Бусагытта аны чыгармачылык хазнасында 121 зат барды. Ала бири бирине ушамайдыла. Жыл сайын Жагыфар Чирик келно жагыасында бардырылган "Алтын кыон" фестивалыга да кыатышты. Анда аны ишлерине кыараганла уллу багыа бичедиле. Аланы сатып алыргыа сыйген- лени саны да иги кесек болады. «Агачдан абериле ишлерге мени аппам Сарбашланы Ис- майыл юйреткенди. Мен анга жорек ырызлыгымы билдире- ме», - дегенди ол. **ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.**

ПРОФЕССИОНАЛЛА

«Врач усталыгы хар кюнден да ёсдюрюп турмаса, жарарык туююлдо»

Юйюне келе туруп, арта, отуунда олтуруп, китапны кыо- лана алганда да, бюгон опе- рация этген тиширүүну сыфаты Махитини көз аллындан кетме- ди. Аны юсюнде оюмла анга ахырда тынчылык бермейди. Болушургыа хазна онг бол- маганын да сезе турганлай, аны жарыргыа нек басындым деген акыыл да жоклайды аны. Алай, көп болмай башха шахарда врачла: «Биз мынга эталлык жоккыду», - деп, юйю- не ашырып кыйыган эр кишиге багып, аны агыгы юсюне салганы эсине тышуп, кеси кесими бошму терсейме, деп да келеди келюне.

Экинчи кюн эрттендикте врачла, жыйылып, ишни юсюн- ден кенгешгенде да, аны кө- зюне жукь көрюнмей, кишини айтханан да эшитмей турду. Ала да, аны халын ангылап, кыаты бла осзала, акырын атларгыа кюрешедиле. Махти, ординаторскийге кирип, меди- цина журналлада, Интернетде да ол жарган адаманы аурууну юсюндөн жазылганын окуйду. Алай алада кесин терслер- ча шарт тапмайды: ол кыолун- дан келген этгенди. Саусуз кыйналды эсе да, кыайтышды. Ол а не багысы барды.

Хирург ол жетишим кыуру аныкы болмаганын уста биледи. Насыпха, ол ишлеген больницада аурууну тюз тох- тадырырча оборудование, керекли дарманла, медицина инструментле да бардыла. «Ала болмасала уа, аны тийишли жерге билдирсек, экинчи кюн окуна тапдырыладыла», - дей- ди мени ушак нёгерим Аккы- ланы Махти.

Мында ауруганлагыа бу дарман жоккыду, аны келтир, муну келтир деп кысымагы- анларына кесим да шагатма. Саусузланы асламысы да бу больницагыа тышөрге аны ючюн итинедиле. Мен Хасанияга кирген жер- де 2-чи номерли шахар клиника больницаны юсюндөн айт- ханымы ангылаган болурла окуучуларыбыз. Ары кеслери не бакдырыргыа кыуру бизни республикадан угыай, кыошу регионладан да келеди. Кө-

пледен эшитгенме мындагы врачла саусузлагыа сакь бол- ганыларын, билген амалларын аямаганыларын. - Эштада, бизге коллектив- ни бир ниетлиги, бир бирге билеклик этерге хазырлыгы себеплик эте болур. Больни- цаны алгынгы баш врачы, аты кенг белгили Ботталаны Батталаны жашы Хадис бери уста специалистлени жыйлган эди», - дейди Аккы улу.

Аны бла да кыалмай, төгерек- баш да саусузну, аны көре келгенни келюн көтюрюрча кыуралганды. Аны арбазына киргеннгилей, кесинги санато- рийге тышген сунаса. Терекле, юкюле да - көп. Жаз башы башланганлай а, арбазы гол бахчагы ушак кыалады. Мен а не затха эс бурганма десеги, анда башха багыу учреждени- яланы тийрелериндеча аптека жоккыду. Ол а саусузну агыгы юсюне этер ючюн, больницаны кесинде хар не керек да болг- анын көргюзтген шартды.

Ботта улу ауушханлы кызы Залина башчылык этеди бу багыу учреждениегыа. Ол мында атасы тохтадырган ни- замны, адет-төрөлени да андан ары бардырады. Болсада Аккыланы Махитини кыйын саусузнуа кыайтайык. Хирург, ол жатхан палатагыа биледи. Насыпха, ол ишлеген больницада аурууну тюз тох- тадырырча оборудование, керекли дарманла, медицина инструментле да бардыла. «Ала болмасала уа, аны тийишли жерге билдирсек, экинчи кюн окуна тапдырыладыла», - дей- ди мени ушак нёгерим Аккы- ланы Махти.

Мында ауруганлагыа бу дарман жоккыду, аны келтир, муну келтир деп кысымагы- анларына кесим да шагатма. Саусузланы асламысы да бу больницагыа тышөрге аны ючюн итинедиле. Мен Хасанияга кирген жер- де 2-чи номерли шахар клиника больницаны юсюндөн айт- ханымы ангылаган болурла окуучуларыбыз. Ары кеслери не бакдырыргыа кыуру бизни республикадан угыай, кыошу регионладан да келеди. Кө-

Мен ол тиширүүгя тыбеге- нимде, ол агыгы юсюне болуп, жарып эди. - Бу больницаны баш врачы Тогъузаланы Залина, бёлюм- но таматасы Тилланы Хаби- буллаха, хирургла Хапаланы

Эльдаргыа, Аккыланы Махтиге, Гузеланы Викторга, дагында башха врачлагыа бла медсе- стралагыа мен бек ырызыма. Ала манга кыуру дарман бла угыай, сёзлери, жумушакь көз кыарамлары бла да бакъан- дыла. Бери тышгенге кыарын- дашык, жашлык, аталык, эгечлик да этгенлерин кесими юсюнде сезгенме, - дегенди ол. **Операцияны** тынчы бол- майды, бютюнда ишине таза жюреги бла берилген врач- ха. Аккы улу ма аллайды. Ол кыайсы палатагыа кирсе да, саусуланы бетлери жарыйды. Ала, анга кыуру саулукларыны юсюндөн айтып кыймай, баш- ха жарыуларын, кыуанчларын да букдурмайдыла.

Ол медиклени юйюрлерин- де туююлдо. Ким биледи, Аккыланы Исмайылны сабий- лерини араларында анга дери врач болса эди, ол бу бөлүмге кирмез эди. Алай бизден да бир доктор чыккыганлыкыга не боллуктуу деп, сайлады ол усталыкыны. **Аскерде** кыулук этип кел- генден сора, аны Кырал кюр- кенуусулукну комитетинде иш- лерге чакырган эдиле. Ары барса, эндиге иги кыулукка деп боллур эди. Алай ол сокуран- майды, адамлагыа болушудан огурулу иш а кыайды! Азланы кыайтармаганды ол дуния- нда. Аскерде кыулук этген заманында окуна эле турган

ДАРАЖА Жангыртыу ишле башлангангыла

Кыабарты-Малкыар саулук кыауу биринчи болуш- лук берген бёлюмюн жангыртыуу програмасын жети- шимли бардырган эм 2021 жылгыа белгиленген ишлени 100 процентин толтурган он эм иги регионну санына кир- генди. Аны юсюндөн республиканы профилли ведомство Россеини саулук кыауу министри Михаил Мурашкону башчылыгында бардырылган видеоселектор жыйылыуда билдиргенди.

Алай бла былтыр програм- маны чегинде Кыабарты-Мал- кыарда Аушигерде амбула- торияны кыурулушу, Бахсан районну 1-чи номерли сабий шахар клиникасында бла район больницасыны 2-чи номерли поликлиника бёлюмонюнде жангыртыу ишле башланган- дыла. 13 поликлиникагыа бла амбулаториягыа толу ремонт этиледи, аладан тюртосу хай-

ырланууга берилгенди, ол санда Б. Хмельницкийни атын жюрюткен орамда 1-чи сабий поликлиниканы филиалы бла Атажукинода амбулатория да. Сагынылган програм- магыа көрө 105 медицина обо- рудование алынганды. 2022 жылда да Кыабарты-Малкыар- ны Саулук кыауу министр- ствосу бу ишлени андан ары бардырып муратлады.

БИЛИМ БЕРИУ Университетни проекти да сайлангангы

Кыабарты-Малкыар кырал университетни прес- службасындан билдиргенлерича, вузуну 3D-принтер бла жараш- дырылган бийик технологиялы полимер-компози материал- ларыны проекти «Россеини 2014-2021 жыллада илму-техника комплексин айнытырча тинтуле бла разработкала» федерал программа бла бардырылган жыйымдыкыга киргенди.

РФ-ни илму эм бийик билим беруу жаны бла министри Ва- лерий Фальков айтханга көре, китапта халкыла аралы магъ- аналары болган инновациялы проектлени юсюндөн билерге онг барды. Ала Россеиде бийик технологиялы товарланы, ишлени эм жумушланы бардырууда да жетишимли хайырланыладыла.

Федерал программа ишлеп башлаганыла, сегиз жылны ичинде көп кыйматын проектке ахча болушлук этилгенди. Анга кыралны 56 субъектинден 480 организация кыатышханды. Ол санда Кыабарты-Малкыар кы- рал университет да.

Бизни корр.

СЛЕДСТВИЕ УПРАВЛЕНИЕ

Ёксюзлени кьайгысын кёре

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениыны башчысы юстицияны генерал-майору Андрей Потапов инсанланы тилеклерине бла тарыгыуларына тынгылаганды. Приём видео-конференция амал бла бардырылганды.

Ведомствону башчысына Бахсан райондан юч инсан сёлешгендиле. Ала ёксюз сабийлеге жашау журтла бла жалчытууну юсюнден айтхандыла. Инсанлагъа эркинликлери ангылатылганды, аланы тарыгыуларына тамамлауно ведомствону башчысы кесини контролюна алганды. Следствие управления-

ны оноучусуна приёмгъа жазылыргъа онг барды. Соруулары, тарыгыулары болгъанла бу телефон номерге сёлешип, жазылыргъа боллукъдула: 8 (8662) 77-24-92. Неда управлениыны мекамна келип, билдирюрге да жарарыкды: Нальчик ша- хар, Ленин атлы проспект, 36-чы мекам.

АКЦИЯ

Полицияны эм бийикде орналгъан бёлюмюнде кьонаккъа

«Студент десант» акциягъа жаш адамланы сейри улууду. Бу жол а аланы кьаууму Россейде ич ишлени ор- ганларыны эм бийикде орналгъан бёлюмюнде – Элбрус районда – болгъандыла. Тырныауузу 1-чи номерли ли- цейини 6-7-чи классларыны окьуучулары бла бирге право низамны сакълаучулагъа кьонаккъа бёлюмде Жамауат советни келечиси Газаланы Зухура да баргъанды.

Школчула полицияны участка уполномоченный- лерини, дознавательле- ни, уголовный розыскны ишлерини энчиликлери бла шагъырей болгъанды- ла. Эксперт-криминалист Астемир Хашев а кримина- листле аманлык болгъан жерде тинтилени кьалай бардыргъанларын кёр- гюзгенди. Ич службаны лейтенанты Кьартлыкъ- ланы Марат полициячыла кьаллай сауутла жюри- тенлерини, ала бла хай- ырлангъанда кьоркьуусуз-

лукьну юслеринден сейир шартланы билдиргенди. Жаш адамлагъа право- лу билим да берилгенди. Бёлюмюню юриконсульту Ахматланы Жаннет ала- ны эркинликлерине бла праволарыны эмда бор- чларыны юслеринден айт- ханды, бузукьлукъ этген жаш адам, ол акылбал- ыкь болмагъан эсе да, жууапха тартылгъанын да эсертгенди. Жашланы бла кьызланы полициячыланы ишлерине сейирлери улуу болгъаны

кёрюнюп тура эди. Ала та- маталагъа соруула берген- диле, ишлеринде тубеген чырмаулары, ахшы шарт- ланы юслеринден билдире суйгендиле. Ахырында жаш адамла полициячы- лагъа сейир экскурсия ючюн ыразылыкъларын айтхандыла. Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Аманлыкчылык

БЕШ МИЛЛИОН СОМ ЧАКЪЛЫ БИРНИ КЪЫМАРГЪА КЮРЕШГЕНДИ

Экономикада аманлыклагъа кьажуау опера- тив-излеу жумушланы келеринде Россейни Кьоркьуусулукьну Федерал службасыны КъМР-де Управлениысыны кьуллукьчулары, Ич ишле министрствода коллегалары бла бирге Сбербанкны республикада бёлюмюню башчысы бузукьлукь ишине чек салгъан- дыла. Ол 4,95 миллион сомну кьолгъа этгерге кюрешгенди.

Право низамны сакълаучула тохташдыр- гъанларыча, банкны оноучусу, кьуллугьу бла законсуз хайырлап, хыйлачылыкь этгенди. Нальчикни шахар сюдо аны Россейни УК-сыны 159-чу статьясыны 3-чо эм 4-чо кесеклерине бузукьлукь этгенин тохташдыр- гъанды. Сюдоно оноуу ючюне киргенди. Алай бла банкир 4 жылны битеулю низамлы колонияда тутулукьду.

ЖАЛГЪАН КУРЬЕРГЕ ИЙНАНГАНДЫ

Быйыл 21 январьда Россейни Майский рай- онда ОМВД-сына 21-жыллыкь кьыз тарыгып келгенди. Аны айтханына кёре, интернетде ауур жокле ташыгъан компанияны билдириуюн кёргенди. Ол анда жазылгъан телефоннга сё- лешип, заявка бергенди. Ызы бла уа анга бир эр киши жазганды.

Майскечи, аны курьер сунуп, ол ийген сайтта кесини юсюнден шартланы, банк картасыны та- рихлерин жазганды. Алай бла уа хыйлачы аны картасы бла хайырлангырга эркинликни алып, кьызын ахчасын урлагъанды – 17,3 минг сомун.

Полициячыла бу бузукьлукь бла байламлы уголовный иш ачхандыла.

МАШИНА, АХЧА ДА ЖОКЪ

Быйыл 20 январьда «Прохладенский» му- ниципалитетле аралы ОМВД-гъа 49-жыллыкь эр киши тарыгып келгенди. Аны айтханына кёре, ол интернетде «Шверле Ланос» машина сатылгъаныны юсюнден билдириуно кёргенди. Аны иесине сёлешип, сатып алыргъа суйгенин билдиргенди эмда анга 74 минг сомну ётдор- генди.

Право низамны сакълаучула сакъ болургъа, хыйлачыланы ётюрюклерине ийнанмагъа чакъырдыла. Интернетде товар асыры учуз багысы бла сатыла эсе, ишекли болугьуз. Хый- лачыла адамланы алдар мурат бла бу амалны хайырлануучудула.

Неда товарны сатып алыр ючюн аны багъа- сын толусунай тёлерикини, ахчаны электрон амал бла, неда энчи адамны атына банк кар- тагъа жиберирекини излей эселе, тёлерге ашыкьмагъыз. Интернетде сатыу-алыу этген кезиуде сакъ болугьуз. Ахчаны башха адамгъа жибергенде, аны арха кьайтарыгъа онг боллукь туюлду. Бирде уа товарсыз, ахчасыз да кьалыргъа кьоркьуу улууду.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ЖОЛ

Кеф водителъни «жигитлиги» изиликге келтирмез

Кьырал автоинспекторла «Кеф водителъ» профилактика акция- ны жолгъа ичип чыкьгъанланы ачыкълар, ала этген бузукьлукъланы тохтагыр мурат бла кьурайдыла. Былыт а аллай 36 республи- калы рейд бардырылганды. Аланы кезиуонде кеф 335 водителъ тутулганды. 538 инсан а машинаны жюрютюрге энчи эркинлиги болмай руль артына олтургъанлары ачыкълангандыла.

Ичип жолгъа чыкьгъаны ючюн бир кере жууапха тартылып, бу бузукьлукьну кьайтаргъанла да бардыла. Былыт арлай 63 кезиу болгъанды, алагъа РФ-ни УК-сыны 246.1-чи статьясына кёре терслеу материалла ачыл- гъандыла. Аны юсюнден бизге керекли затланы тинтгенди. УГИБДД-ны Жол-патруль служ- басыны энчи батальонуно коман- дирини кьуллугьун толтургъан Пётр Андреевни айтханына кёре, кеф водителълени кьатышыу- лары бла аварияланы тохтагыр инспекторланы баш магъаналы

КъМР-де МВД-ны Жолда жюрю- нуно кьоркьуусулугьу жаны бла кьырал инспекцияны Управле- ниясыны пресс-службасындан билдиргенди.

Быйыл кеф водителълени бузукьлукъларын тохтагырга бурлугъан биринчи рейд инспек- торланы хазырлыкъларын тинти- уден башланганды. УГИБДД-ны Жол-патруль службасыны 1-чи ротасыны командири Залим На- говев полициячылагъа борчлары- ны, кьоркьуусулукьну жорукь- ларыны юслеринден айтханды, ызы бла кьуллукь этиуде битеу борчларындан бириди. Ол кече Нальчикде жолда биринчи кеф водителъни Анзор Апшадиевни бла Эндрейланы Залимни экипажы тутханды. Ала Ленин атлы проспектеде ма- шинаны водителъ кесин ишекли жюрютюргени эслетгенди. Ин- спекторланы кёргенлей а, жаш адам, аладан башха орамгъа бурлуп, бугунурум умут этгенди. Алай сынаулу инспекторла аны хыйлачылагъа ачыкъландыла. Машинаны тохтагып, ала лек- сенчи жаш адамгъа протоколну жазгъандыла. Алай водителъ

медицина тинтиуледен ётерге унамагъанды. «Лада Грантаны» водителъ да иги солуп, аракы ичип, жолгъа чыкьгъанды. Алай ол да, инспек- торланы айтханын этмей, медицина тинтиуледен ётерге унамагъанды.

Кезиуло бузукьчуну уа ма- шинаны жюрютюрге эркинлиги болмагъаны ачыкъланганды. Жолгъа нек чыкьгъанса деген соруугъа уа ол жууап бералмагъ- анды. Энди уа ол «жигитлиги» ючюн жууапха тартыллыкьды.

Бир кечени ичинде инспек- торла 31 бузукьлукьну тохтагъан- дыла, ол санда 9 кеф водителъ тутулганды, ала медицина тин- тиуледен ётерге унамагъандыла. Аладан сора да, 20 инсанны ма- шинаны жюрютюрге эркинлиги болмагъаны ачыкъланганды.

Сёзсюз, кеф водителъле ава- рия этерге боллукь эдиле. Ким биеди, ол кече инспекторла ала- ны тутуп, бирлени жашаулары, саулыкъларын кьуткаргъандыла. Аракъы ичген батыр болуп, кесин кимден да жигитге санаиды. Алай эсирген сакълыкьны уну- тады, башчаланы жашауларына, саулыкъларына кьоркьуу салады.

Жолда жюрюуге кьатышхан- ла- жалу адамла, водителъле да – жорукъланы сакъласала, бир бирлерине хурмет этселе, жаланда ол кезиуде азайтыргъа боллукьду жоллада аварияланы бла алада ачыгъанланы. Ичмей болмай эсе уа, ол кюн машинаны кьоюп, такси, маршрутка бла хайырлансада, хатасы жокьду.

ТОКЪЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ЮЙРЕНИУЛЕ

Дайым хазырлыкьда турурча

Россейни МЧС-ини регион- да бёлюмюню 1-чи номерли от тошоу-кьутхаруы отрядыны юйрениу пунктунда «От ёчюлтючюно хазыр- лау» деген программагъа кёре юйрениуле башлан- гандыла.

Курслагъа 23 адам келген- ди, ала юч айны ичинде отню ёчюлтю амалларына, кьыйын болумдан сакъланыу мадарла

этиуге, низамлыкьгъа, би- ринчи медицина болушлукь этерге эм солургъа кьыйын бийикликледе ишлерге юй- рениридикле. Алай бла ала кьутхаруучуну ишини энчи- ликлерине тошоюрюкдю- ле, службагъа барырга эм кьыйын болумлада ишлерге эркинлик аллыкьдыла. МЧС-ни регионда Баш управлениысыны пресс-

службасында эсертгенле- рича, ведомствону иши энчи составны дайым хазырлыкь- да тургъаны бла кьысха байламды. Кьутхаруучу- ла усталыкъларын тохтаусуз ёсдюрюрге, адамланы эм жер-жерлени от тошоуден бла башха кьыйынлыкьладан сакъланда имлу-техника жети- шимлени юслеринден билдирге борчлудула.

СПОРТ

«Быйыл дуняны чемпионуну бел бауун алыр умутлума»

Элбрус районну Олимпиадалы резервли спорт школунда юйренген Тебуланы Мырза-Бек кесини атын эрте айтдыргъанды. Ол спортну усталыгы, Россейни чемпионуду, Таллинде Baltik Grand Prix халкъла аралы турнирни чемпионуду, Россейде эмда андан тышында бардырылгъан башха дара- жалы эришиуледе да кёп кере хорлагъан жашды.

Бусагъатда Мырза-Бек Санкт-Петербургда жашай- ды. Karate Combat профес- сионал лига бла келишимге кьол салып, Доминикан Республикадан, Бразилиядан, Эквадордан, Латвиядан спортчула бла Грецияда, Бирлешген Штатлада, Венгрияда, башха кьырала- да да ётген эришиуледе сермешгенди, ючюсюнде да хорлагъанды.

Хорлатханларыны сылтауу неди десеги а, кьолу- ну бир неча жеринде сынгъаны. Сермешле- ден биринде Мырза-Бекге биринчи раунддан сора окьуна бир кьолу бла тую- юшюрге тошгенди, аны себепли судьяла хорлам- ны башха спортчугъа бер- гендиле. Башха заманда уа ол, сермешни ахырына жетдиргенди, техника жаны бла хорлатханнга саналгъанды.

Озгъан жыл да Тебу улугъа бирча болмагъ- анды. Ол Karate Combat профессионал лигада бразилиячы Теик Сильва бла бардыргъан бешин- чи тубешиуде судьяланы бирча оноулары бла хор- лгъанды, алай жаш анга кьууаналмагъанды. Аны юсюнден Мырза-Бек бы- лай хабарлагъанды: «Ол сермеш манга магъаналы эди. Жангы ауурлугьумда – 61 кило- граммда – рингге биринчи кере чыкьгъанма. Манга кьаршчы суюлген спортчу ол ауурлукь кьауумда бек кючлюге саналгъанды, алай мен аны онглая- гъанма. Экинчи раундда ол, тёлере айланп, мени кьолу бла урама дегенлей, жингириги бла башыма

да сезмеген, жаланда сермеш бошалгъандан сора ачыкъланганды мангылай суюгьими сынгъаны. Юйге кьайтханым- тийгенди. Алгъа мен жукь да сезмеген, жаланда сермеш бошалгъандан сора ачыкъланганды мангылай суюгьими сынгъаны. Юйге кьайтханым- тийгенди. Алгъа мен жукь да сезмеген, жаланда сермеш бошалгъандан сора ачыкъланганды мангылай суюгьими сынгъаны. Юйге кьайтханым-

А.Н.Кудринни хурметине кьуралгъан тёлери турнир- ге кьатышып, кюмош май- дал да алгъанды. Ызы бла уа кикбоксингден Россейни Кубогу ючюн Башкьор- тостанда бардырылгъан эришиулеге жетишимли кьатышханды. Ахыр сер- мешде Тебу улу аны бла рингге чыкьгъан жашны биринчи раундда окьуна нокаутха жиберген эди. Бусагъатда Мырза-Бек

дан сора манга операция этгендиле, андан бир ай чакълы бирни тынч тур- гъанма, арта уа аз-аз жараула этип башлагъан- ма. Жаланда төрт айдан сора толусунай кириш- генме жараулагъа. Мен саппа-сау болгъанма деп тургъанымлай, АБШ-дан медицина комиссия мени эришиулеге кьошаргъа ашыкьмагъанды. Аны ха- тасындан 2021 жылны ахырына дери бардырыл- лыкь кезиуло тубешиуум болмай кьалгъанды. Мырза-Бек а тынч ту- ралмагъанды: рингге эки кере чыкьгъанды, боксдан

Karate Combat лигада кезиуло профессионал сермеше хазырлана тур- радды. Жараула Санкт- Петербургну тиресинде ариу спорт базалдан би- ринде бардырыладыла. - Ким бла тубеширигим белгилиди,-дегенди Тебу улу,- алай мен аны атын айтыргъа алыкь эркин туюлме. 2022 жылда дуняны чемпионуну бел бауун алыр умутлума.

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА: Тебуланы Мырза-Бек Россейни Кубогуна хорлагъан кези- уде.

Эки эришиуде да – алчы жерле

«Хасания» спорт клубу- бузуну келечилери бу кюнледе эркин тутушуу- дан эки эришиуге кьа- тышхандыла.

Эм алгъа ала Минераль- ные Водыни «Олимпий- ские надежды» турнир- де болгъандыла. Анда алтын майдалны Мызыланы Адам (30кг.) кьытханды, «доммакьла» бла Мызы- ланы Ислам (30кг.) бла Гадейланы Малик (33кг.) кьайтхандыла.

Ызы бла жаш гёефле кьарыуларын «Нальчик» спорт комплексде сынагъ- андыла. Анда экинчи жерлеге Хасауланы Салих (46кг.) бла Мирзойланы Рамиль (65кг.) чыкьгъан- дыла. Кьулийланы Им-

ран (52кг.), Бегийланы Инал (68кг.), Моллаланы Муслим (70кг.), Ажоланы

Алим (75кг.) а ючюнчюле болгъандыла. КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Амирханны биринчи атламлары

Теуланы Амирхан бокс бла кюрешип эки жыл мындан алгъа башлагъанды. Ол кьысха заманны ичинде рингге жыйырма алты сермеш бардыргъан- ды, аладан жыйырма алты болгъанды. Амирхан кёп битеуроссей турнирлеге кьатышханды, анда да алчыланы санына киргенди. 2021 жылда уа Кьа- барты-Малкъарны биринчилигинде «кюмош» алгъанды. Быйылны биринчилигинде уа алтын майдалгъа тийишли болгъанды.

Школда да жаш кесин иги жаны бла кёргозтеди, бешле- ге окьуйду. Аны оюмуна кёре, бокс жашауну не жанында да бек керекли затды, ол адамны кёлге юйретеди.

Тренери Жанатайланы Руслан бла Амирхан 2022 жыл- гъа былай муратла саладыла – СКФО-ну биринчилигин- де хорлап, Россейни биринчилигине кьатышыргъа. Анда да саугалы жерге чыгаргъа.

ДОДУЛАНЫ Мадина.

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЛЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный – 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 42-66-85.
Секретариат – 40-93-62. КОРРЕКТОРЛА – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окьуучула бла байламлыкьла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Окьуучула эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кьагыт жюрютмейди. Кьол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала арха кьайтарылмайдыла. Газетде басмаланган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукьдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнде законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла. Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылгъан 5-6 бет) кёню алмайды. Газет Связыны, информация технологиялары эмда асламлы коммуникациялары ишлери жаны бла федерал надзор кьуллукьну (Роскомнадзорну) Кьабарты-Малкъарла управлениясында 2016 жылда 19 декабрде регистрация этилгенди. Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а Газетлени ислерине тапдыру ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениысы жууаплыды. Телефонла: 76-01-21 Газетлени розничнагъа сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаплыды. Телефон: 42-69-34 Газет ийыкьда юч кере чыгъады – геурге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды **ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:** Тикаланы Фатима – дежурный редактор; Кучукъланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Ахматланы Люаза (1,2-чи бет), Мокьаланы Зухура (3-чо бет), Зезаланы Лида (4-чо бет) – корреспондент. Тиражы 1558 экз. Заказ № 114 Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru